

Оцінку професійної діяльності судді слід розглядати і використовувати як позитивний засіб, який буде стимулювати суддю до підтримання власного професійного рівня, а не як засіб дисциплінарного, карного впливу. Отже, впровадження в життя інституту оцінювання професійної діяльності суддів повинно проводитись ретельно та виважено, аби очікуваний позитивний результат від таких процедур не перетворився на інструмент паплюження суддівського корпусу.

Шпенова П. Ю.,

здобувачка кафедри організації судових та правоохоронних органів, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРАЦІВНИКІВ АПАРАТУ СУДУ

Судову реформу в Україні було розпочато з перших років незалежності. Можна нарахувати вже кілька етапів її проведення. Але більшою мірою і законодавець, і науковці працюють над пошуком оптимальної структури судової системи, забезпеченням статусу суддів, визначенням меж юрисдикції судів. І порівняно незначна увага приділяється питанням функціонування апаратів судів та статусу осіб, які в них працюють.

Обсяг правового статусу багато в чому визначається суб'єктом. Вирізняють публічний і приватний суб'єкти. Публічним у конституційному праві називають того, хто здійснює владні повноваження, приватний же суб'єкт відрізняється відсутністю права й обов'язку їх реалізації. Як приватного суб'єкта в основному розглядають громадянина. І тоді правовим статусом у вузькому розумінні виступає сукупність юридичних якостей, якими держава наділяє громадянина. У цьому разі класичними елементами правового статусу виступають права, свободи й обов'язки. Публічні суб'єкти можна поділити на одноособові (суддя, прем'єр-міністр, президент) і колегіальні (суд, уряд, парламент). Склад елементів правового статусу публічних і приватних суб'єктів є різним.

У вітчизняній правовій доктрині існують наукові пошуки щодо особливостей правового статусу різних суб'єктів права – як одноособових, так і колегіальних: посадової особи, адвоката, прокурора, судді, Конституційного Суду України, Верховного Суду України та ін. Досліджувався правовий статус осіб, які займають адміністративні посади у судовій системі України. Але правовий статус працівників апарату суду й досі не був предметом спеціального дослідження як комплексної фундаментальної проблеми юридичної науки.

Необхідність поглибленого вивчення правового статусу працівника апарату суду аргументується ще й тим, що його конкретизація дозволить прискорити проведення судової реформи в Україні, оптимізує роботу судів, підвищить ефективність і якість їх роботи, сприятиме поверненню довіри до суду з боку населення.

Існує думка, що залежно від місця у процесі підготовки, ухвалення і реалізації рішень їх можна поділяти на: а) керівників (керівник апарату суду та його заступники), б) спеціалістів-службовців (консультанти, помічники суддів, секретарі судового засідання, старші секретарі суду, судові розпорядники), в) технічних працівників (діловоди, друкарки, оператори комп'ютерного набору, експедитори, архіваріуси, бібліотекарі, завідувачі господарством та ін.), г) обслуговуючий персонал (прибиральниці, водії, двірники, робітники з обслуговування будівлі).

Законом правовий статус працівників апарату суду не розкривається і специфіка не визначається. Є лише кілька статей, що можуть дати нам відповідь про їх місце роботи. На жаль, навіть статус суддів в Законі не визначається. Є стаття 52 «Статус судді», у двох пунктах якої йдеться про те, що «Суддею є громадянин України, який відповідно до Конституції України та цього Закону призначений чи обраний суддею, займає штатну суддівську посаду в одному з судів України і здійснює правосуддя на професійній основі. Судді в Україні мають єдиний статус незалежно від місця суду в системі судів загальної юрисдикції чи адміністративної посади, яку суддя обіймає в суді». Такий підхід не можна назвати оптимальним, адже під «статусом судді» законодавець розуміє фактичне зайняття суддівської посади на законних підставах. Другий пункт, що закріплює принцип єдності суддів, взагалі недоречний для статті з відповідною назвою. Особливості зайняття посади, вимоги до кандидата, специфіка відповідальності та гарантії незалежності, на жаль, як елементи статусу судді, у нормі що розглядається, не згадуються. Хоча це було б доречно.

Тому вже не є дивним, що статус працівників апарату суду в Законі розкривається не краще. Але законодавча технологія використана інша. Якщо у суддів елементи правового статусу не визначаються у межах однієї статті, але розкриваються у тексті закону, то елементи правового статусу працівників апарату суду більшою мірою згруповані у межах однієї норми, але в подальшому не розкриваються. Так, у ч. 6 ст. 152 Закону зазначається: «Правовий статус працівників апарату суду визначається Законом України «Про державну службу». Умови оплати праці, матеріально-побутового, медичного, санаторно-курортного і транспортного забезпечення працівників апарату суду визначаються на засадах, встановлених для відповідної категорії працівників апаратів центральних та місцевих органів виконавчої влади». Тобто ми бачимо розуміння законодавця, що категорія «правовий статус» повинна містити конкретні елементи і у межах наведеної норми вбачається спроба визначити їх. Але їх перелік стосується лише особливостей матеріального і соціального забезпечення працівників апарату суду і не охоплює питань вимог до працівників апарату, порядку призначення, відповідальності тощо.

Таким чином можна сказати, що разом Закони України «Про судоустрій і статус суддів» та «Про державну службу» дають відповідь на перелік елементів правового статусу працівників апарату суду які є державними службовцями. Але при цьому варто нагадати, що не всі працівники апарату суду є державними службовцями. Наприклад, такими не є працівники канцелярії суду та деякі інші категорії працівників апарату суду. І для визначення їх правового статусу необхідно використовувати загальне законодавство у сфері трудового права.